

Elva teser om energi

1. *Utbyggnaden av elkraftproduktionen bör hejdas och priserna på elkraft liksom på andra energislag höjas.* Detta är önskvärt inte bara av "miljö- och resursbesparingskäl" utan även av ekonomiska skäl; på kort såväl som lång sikt.

2. *Energins betydelse som produktionsfaktor är överskattad.* Tillgången på energi är på intet sätt begränsande för produktionens utveckling. De senaste årtiondenas låga energipriser har väsentligen inneburit fri och obegränsad tillgång på energi och produktionsapparaten har därför utvecklats mot synnerligen ineffektiv energianvändning. Den existerande produktionsapparaten är beroende av den nu rådande höga energiförbrukningen. Detta behöver emellertid inte bli fallet med den framtida produktionsapparaten om den får utvecklas under annorlunda betingelser.

3. *Den låga effektiviteten vid energianvändning kan ses som ett resultat av att produktionsfaktorerna arbete och kunskap är underutnyttjade.* Orsaken till detta är dels av ekonomisk karaktär; arbetskraft (som ju också är bärare av kunskap) beskattas väsentligt hårdare än t.ex. energi. Orsaken kan emellertid även hänföras till investerarnas systematiska ovilja mot ny, radikalt bättre teknik. Sådan teknik innebär självklart ett hot mot äldre investeringar och därmed också ett hot mot de intressen som till väsentlig del kontrollerar eventuella nyinvesteringar.

4. *Högre energipris nu kan förväntas inverka gynnsamt på industrins framtida konkurrenskraft.* En lång rad skäl talar för att framtiden kommer att erbjuda hårdare konkurrens om energiresurserna (inklusive de miljö- och utrymmesresurser som energiproduktionen tar i anspråk). Vi kan alltså förvänta oss stigande energipriser på världsmarknaden. Produktionsapparaten kommer i framtiden att bli mer beroende av dess förmåga att utnyttja energi effektivt. Enligt elementär ekonomisk teori utvecklas denna förmåga till det bättre under inflytande av ett högre energipris; en utveckling som emellertid med nödvändighet tar både tid och kapital i anspråk. Ligger vi före i prisutvecklingen ger vi sålunda produktionsapparaten förutsättningar att utveckla ett för konkurrenskraften förmånligt försprång.

5. *De miljarder som nu satsas på det svenska atomenergi-programmet är att betrakta som grova felinvesteringar.* "Vi behöver inte atomkraften; det är atomkraften som behöver våra pengar." De omåttliga satsningar på energiproduktion (främst atomkraft) som för närvarande görs och planeras för att "få fart på" den stagnerande produktionen kommer att få beklagliga konsekvenser. För det första innebär dessa att man satsar på en redan överutnyttjad produktionsfaktor på bekostnad av andra möjliga satsningar. (En medicin som redan tagits i övermått kan inte förväntas ha särskilt stor effekt.) För det andra konserveras produktionsapparaten ineffektiva tillstånd till förfång för vår framtida konkurrenskraft.

6. *Eventuella farhågor för exportindustrins konkurrenskraft i det läge som uppstår omedelbart efter en prishöjning är obefogade.* Prishöjningen kan och bör göras som en omfördelning av skattetrycket på industrin; främst i form av högre skatt på energi och lägre på arbetskraft. Eftersom syftet inte är att höja statsinkomsterna behöver denna omfördelning

inte ändra den genomsnittliga produktionskostnaden. Där emot uppkommer kostnadsförskjutningar mellan olika branscher liksom mellan olika företag i samma bransch. De företag som är i stånd att producera relativt energisnålt gynnas på de övrigas bekostnad, vilket är precis den önskade effekten. Konkurrenssituationen inom landet kommer alltså att förändras, men inte den genomsnittliga konkurrenskraften gentemot utlandet.

7. *Begreppet "det växande energibehovet" är missvisande och ägnat att dölja de verkliga frågeställningarna.* Den växande energiomsättningen i landet beror väsentligen på energiproducenternas privilegierade ställning i kampen om investeringskapitalet. Detta gäller i särskilt hög grad elkraftproduktionen, där nyinvesteringarna per år är av samma storleksordning som det totala produktionsvärdet. Diskussionen bör därför inriktas på alternativa sätt att använda tillgängligt investeringskapital i stället för på alternativa sätt att tillfredsställa ett fiktivt "energiebehov".

8. *Den så kallade "energikrisen" bör väsentligen ses som ett propagandanummer för att rättfärdiga de stora investeringarna i energiproduktionen.* Diskussionen om energikrisen, såsom den hittills förts från såväl etablerat som kvasi-radikalt och idealistiskt håll, har väsentligen underblåst föreställningen om den obegränsade energitillgångens nödvändighet för teknisk-ekonomisk utveckling. Diskussionen har sålunda väsentligen rättfärdigat de investeringar som görs samtidigt som den bidragit till den allmänna känsla av vanmakt som sprider sig i samhället.

9. *Positiva "sekundära" verkningar av ett högre energipris kan förväntas.* Jag överlämnar här åt läsaren att spekulera över inverkan på arbetslösheten, miljövärden, råvaruförbrukningen, urbaniseringsprocessen, kapitalkoncentrationen, kommunikationsapparaten, Sveriges politiska beroende av vissa internationella storbolag, strukturomvandlingen osv.

10. *"Utveckling utan mer energi", liksom en annorlunda utveckling i många andra avseenden, är fullt möjlig även inom ramen för den existerande samhällsordningen.* Anmärkningsvärt nog hävdas samstämmigt motsatsen i såväl etablerade som "radikala" kretsar, dock med något olika utgångspunkter. Etablissemangets inställning är naturlig; obevekligheten representerar en sista utpost i försvaret av den rådande utvecklingen. Den "radikala" inställningen verkar bero på en alltför enkelspårig uppfattning om kapitalismens dynamik. Blott alltför många "radikala" tycks basera sin samhällsuppfattning på teknisk-ekonomiska vanföreställningar av typen "det växande energibehovet", som man ärvt från den etablerade samhällsbeskrivningen.

11. *Diskussion om den framtida energiförsörjningen bör inriktas mer på energins användning, mindre på produktionen av energi.* Utopiska föreställningar om framtida oändliga energikällor bör avföras ur diskussionen. De besparingar som kan uppnås genom bättre teknik vid "produktion" (egentligen omvandling) av energi är marginella. De potentiella möjligheterna till bättre teknik och administration på användningssidan är emellertid i det närmaste outtömliga; ett framtida rikt och lyckligt samhälle bör och kan basera sitt välstånd på bättre teknik och effektivare administration i stället för på ohejdad energiförbrukning.